

Appelbloesem en hoop voor de toekomst

Mdv,

Hoe mooi kan een voorjaarsnota zijn! Bloeiende appelbomen op de cover. U begrijpt dat Rinus van 't Westeinde een brede glimlach kreeg; en de hele CDA-fractie dit als een hoopvol beeld van de toekomst zag. Een nieuwe lente, een nieuw geluid. Dit schreef ik voordat deze week het kabinet viel. Stikstof, wonen, energie, de zorg, asiel, alles ligt weer maanden te wachten.

En daarom misschien des te meer de opdracht om het in onze eigen provincie **wel** op te pakken en goed door te gaan – waar het in onze mogelijkheid en verantwoordelijkheid ligt. We willen graag dat hoopvolle beeld van de appelbloesem vasthouden.

En dat hoopvolle beeld zagen we in de inhoud van de voorjaarsnota. In de mid-term review, in de voorstellen en in de activiteiten die recent rond 5 mei zijn gehouden, zoals de Internationale Jongeren Vrijheidsconferentie van 2 en 3 mei. Maar liefst 200 jongeren uit 50 landen waren bijeen in Middelburg en hebben daar nagedacht over 80 jaar vrijheid, in een

wereld van toenemende internationale spanningen en conflicten, over hoop, verzoening, vrede die de wereld zo hard nodig heeft en over de boodschap die zij aan de wereldleiders willen meegeven: het verdrag van Middelburg. Zij volgden daarin het grote voorbeeld van Franklin D. Roosevelt met het benoemen van de vier vrijheden (Vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst, vrijwaring van gebrek en vrijwaring van angst) en vertaalden die naar onze tijd en onze noden. Onze CdK en onze gedeputeerde Jo-Annes de Bat waren daar fysiek aanwezig, Mark Rutte secretaris-generaal van de NAVO en Eleanor Roosevelt, de kleindochter van Franklin D. Roosevelt, hielden digitaal een toespraak.

En op 1 mei was de eerste vertoning van de film Het Grote Offensief, het docudrama over de slag om de Schelde. Ook dat was zo'n zeer bijzonder moment; Zeeland staat hiermee in het centrum van de belangstelling.

Zowel Jo-Annes de Bat als Mark Rutte benadrukten dat vrede niet vanzelfsprekend is: "vrijheid is niet zomaar een woord – het is een deel van wie we zijn. We herdenken het, we vieren het en we geven het door. Omdat we weten: het is niet

vanzelfsprekend” citaat van gedeputeerde De Bat. En hij riep de jongeren op om hun invloed aan te wenden, in en buiten Zeeland, een provincie met een hoopvolle toekomst.

Mdv

In onze bijdrage zal het CDA vier grote onderwerpen van de provincie behandelen. Daarbij horen moties.

Allereerst: Wonen

De woningbouwopgave is groot en hard nodig! In de afgelopen jaren (23-4-2021 wn 10-11-2024) dienden we al moties in om versnellingstafels in te richten en te werken aan een ‘straatje erbij’. Dit zijn allebei nuttige instrumenten om de woningbouw te versnellen, en toch is het een taai proces. In de PZC stond recent een proefballonnetje om een heel nieuwe stad te bouwen. Het CDA heeft daar een

[opiniestuk](#) tegenin geschreven: beter zou zijn om juist de bestaande steden en dorpen te versterken. Dat komt ten goede aan de leefbaarheid, de sociale samenhang, de economische kracht van de dorpen en hierdoor kunnen voorzieningen als scholen en supermarkten worden behouden.

Ook is sinds begin dit jaar de Landelijke Versnellingstafel Woningbouw (LVW) actief. Wat zijn hiervan de resultaten in Zeeland, wat zijn de ingezette acties?

Op 27 mei stond in een artikel in de PZC dat de Rabobank (Rabobank investeert 1 miljard euro in 2750 nieuwe huurwoningen:

‘Nederland moet van het slot af’ | Wonen | pzc.nl) in Noord-Brabant 2750 huurwoningen gaat bouwen. Dat willen we ook in Zeeland. Overigens, de directeur van Rabobank Zeeuwse Delta (boven de Westerschelde) staat open voor een diepgaande verkenning of we in Zeeland iets vergelijkbaars kunnen doen. We horen graag wat de gedeputeerde daarvan denkt. Overigens, een compliment aan onze gedeputeerde, want we horen dat hij er hard aan trekt. En toch blijft het woningbouwdossier een taai proces.

- We dienen een **motie** in om de **versnellingstafels Zeeland** nog beter in positie te brengen. Nu werken ze deels wel en deels niet en dat heeft veel met de rol en de grondpositie van gemeenten te maken. Sommige gemeenten zetten projectontwikkelaars een beetje buiten het aanjagingsproces, in plaats van dat ze kennis en kunde van deze mensen benutten om tot een versnelling te komen. Vaak heeft dat te maken met grondposities. Daarom willen we een goed voorbeeld van Noord-Brabant volgen.

Economie

De CDA-fractie is al langere tijd bezorgd over de concurrentiekracht van de industrie in onze provincie en de mogelijkheden voor hen om hier te verduurzamen. Afgelopen jaar (november 2024) hebben we daarom de [motie](#) Stimuleren verduurzaming & concurrentiekracht (energie-intensieve) industrie ingediend, breed aangenomen door PS. Inmiddels heeft de Europese Commissie onder meer de [Clean Industrial Deal](#) gepresenteerd en is het (inmiddels demissionaire) kabinet gekomen met het [Pakket voor Groene Groei](#) met maatregelen

voor een weerbaar energiesysteem en een toekomstbestendige industrie.

Goede, broodnodige ontwikkelingen, maar het lijkt nog niet genoeg om het tij voor de industrie in ons land/onze provincie te keren. Zo blijkt bijvoorbeeld uit de case study van DOW Terneuzen in de [Speelveldtoets 2025](#) hoe onder meer de nationale CO₂-heffing, strenge stikstofregels en de (tijdige) beschikbaarheid van infrastructuur voor elektriciteit, CO₂ en waterstof zowel op korte als lange(re) termijn de implementatie van veel verduurzamingsopties flink belemmeren.

We weten dat het College er bovenop zit en daarom de volgende vragen:

- Kan het College ingaan op de geschetste ontwikkelingen voor de Zeeuwse industrie van het afgelopen halfjaar en daarbij tevens aangeven hoe de maatwerkafspraken met DOW, Yara en Zeeland Refinery vorderen?
- Kan het College reflecteren op de case study van DOW en aangeven wat we (verder nog) kunnen doen om te bewerkstelligen dat de

verduurzamingsopties wél in Zeeland
geïmplementeerd zullen gaan worden?

Het CDA is blij met de oprichting van de merkorganisatie en de extra impuls voor de Digitale Agenda (pg 19), waaronder het toevoegen van AI, waar onze [motie](#) van vorig jaar november om vroeg. Dit zijn namelijk zaken die Zeeland echt verder brengen. Zo hebben we in alle sectoren immers jong ICT-talent nodig. Later deze maand bespreken we in de commissie Economie de Voortgangsrapportage Digitale Agenda en zullen we hier dieper op ingaan. We zijn ook blij met de vroege fase financiering voor innovatieve starters en MKB'ers (pg 19). Hiermee kan worden onderzocht of ideeën kans van slagen hebben op de markt (*proof of concept*) met de bedoeling dat ideeën van de planfase in de startfase komen. Dit zorgt uiteindelijk voor nieuwe producten en diensten in Zeeland!

Landbouw en zoet water

Voor landbouw blijft de wurgende greep van de stikstof ons beklemmen. En zeker met een kabinet dat sinds deze week demissionair is.

Wij vragen moed, lef en doorzettingsvermogen van ons college.

Wij vragen om de nek uit te steken om alles aan te grijpen dat ruimte geeft, zodat we weer vergunningen kunnen verlenen, PAS-melders legaliseren.

Wij vragen om externe zoet water aanvoer in Zeeland in te zetten als hefboom voor een verlaging van de stikstofdepositie.

En er zijn echter nog zoveel andere instrumenten en innovaties die ingezet zouden kunnen worden.

We weten dat de gedeputeerde daar zeker van op de hoogte is: ga in Zeeland dan aan de slag om ruimte te maken en perspectief te bieden. Er ligt enorm veel potentie in praktische, laagdrempelige maatregelen die bijdragen aan stikstofreductie, zonder dat dit ten koste gaat van de landbouwsector: ik noem enkele voorbeelden: actief bevorderen van weidegang, eiwitverlaging in rantsoen, toediening van water bij mest of mono-mestvergistings.

- Het CDA was eigenlijk van plan een motie stikstof in te dienen, maar deze week ontvingen we de brief van GS en hebben we de keuze gemaakt om de motie nog niet in te dienen. De provincies worden door het Rijk mede verantwoordelijk gemaakt om stikstofreductie te verwezenlijken, maar dan moeten ze ook wel de nodige middelen mee krijgen. Anders krijg je wel de aap op je schouder, maar ben je zelf met handen en voeten gebonden. We verwachten wel dat GS de komende periode stappen maakt op dit onderwerp. Zoeken naar alternatieve financiering van mogelijke maatregelen is daar een stap in.
- We horen graag hoe de gedeputeerde hierover denkt.

We pleiten ook voor het gebruik van actuele cijfers/input. Nu loopt de informatie jaren achter en dat werkt niet. Daarnaast weet niemand precies of wat in Aerius staat ook de echte werkelijkheid is.

- Het CDA dient een **motie** in om het **landbouwlaket** Zeeland structureel financieel te borgen. Dat moet versterkt en inhoudelijk verbeterd worden. Bij alle onzekerheid voor

boeren is het dringend nodig dat Zeeland één centrale plaats krijgt waar boeren inzicht krijgen in wat er van hen wordt verwacht en welke regelingen er zijn. Nu is het vaak onduidelijk en verspreid over verschillende loketten. Want zonder centrale organisatie en regie blijft het voor boeren ondoenlijk om hun weg te vinden in de wirwar van regelingen en subsidies. (Dit is een citaat uit artikelen uit de Nieuwe Oogst (Roy Meijer NAJK, en Andre Hoogendijk). Wij vragen dat de provincie regie pakt en een gebundelde informatievoorziening faciliteert. In een rapport van de Universiteit Utrecht ('Perspectief voor de boer') staat dat de huidige versnippering van kennis, regelgeving en subsidies de duurzame keuzes op het erf van de boer vertraagt.

- We dienen ook een **motie in voor agrarisch natuurbeheer** en het benutten van koppelkansen, zoals de groen-blauwe dooradering. Er is nog een opgave van een paar honderd hectare (minder 700 ha). We willen dat het agrarisch natuurbeheer een structurele vergoeding krijgt, zodat langjarig beheer door boeren kan worden uitgevoerd. Grinwis heeft daartoe in de Tweede Kamer een motie

ingediend waarin verzocht wordt de juridische mogelijkheden in kaart te brengen om natuurgebieden in het kader van Natuurnetwerk Nederland te realiseren met behoud van agrarische bestemming en te bezien welke rol agrarisch natuurbeheer kan vervullen bij de realisatie van het natuurnetwerk. Dit is precies wat wij ook in Zeeland willen.

Zo kan de resterende opgave van het Natuurnetwerk opgepakt en ingevuld worden door langjarige agrarische natuurbeheerpakketten. We willen dat geborgd wordt dat de gronden agrarisch in gebruik kunnen blijven en dat deelname op vrijwillige basis plaatsvindt. (landelijk is €500 miljoen beschikbaar). Waarom doen we dit? Omdat we boeren niet willen onteigenen. Daarom moet er een beter middel voorhanden zijn. Dat zijn de langjarige agrarische natuurbeheerpakketten.

De gebiedsgerichte aanpak voor een gezonde natuur, schoon en voldoende water en een beter klimaat, wil het CDA niet alleen op de vijf genoemde gebieden inzetten (pg 10), maar willen we over heel Zeeland uitrollen. Daarvoor hebben we de

Grondbank en het kavelruilbureau nodig. Die krijgen in deze voorjaarsnota ook meer armslag – wat we zeker ondersteunen. Maar zorg dat de gebiedsaanpak niet blijft steken op de vijf nu genoemde gebieden. Niet alleen de natuur profiteert daarvan, ook de landbouw en de leefbaarheid in de dorpen en de economie. We ondersteunen dan ook de vraag in de motie van de VVD om eenmalig meer budget zodat ook wonen daarin goed meegenomen kan worden.

Zoet water gaat het CDA natuurlijk bijzonder aan. Het is niet voor niets dat we al in 2018 de eerste motie Zoet water voor Zeeland hebben ingediend, en vervolgens in 2019 en 2021 opnieuw en met specifieke, gerichte doelen. Alle breed gedragen door Provinciale Staten. En gedeputeerde: we weten dat dit een langdurig proces is, maar we hebben haast. Niet alleen door dit ene droge voorjaar, maar door de steeds meer manifest wordende klimaatverandering.

Klimaatadaptatie is een kernopdracht van de provincie.

Zeeland zal nooit zonder externe aanvoer kunnen. Wij vragen daarom om die externe aanvoer te gaan realiseren, ook al is dit een langdurig traject.

We hebben nu een zoetwaterregisseur. Het CDA vraagt om een regelmatige rapportage van deze functionaris, zoals bij Wind in Zeilen met Siebe Riedstra. Kan de gedeputeerde dat toezeggen?

Sport, cultuur en leefbaarheid

Voor het cultuurveld zijn wij verheugd dat de middelen structureel zijn gemaakt. Wij vragen daarbij wel om een vinger aan de pols te houden of de bezuiniging voor de ZB haalbaar en uitvoerbaar is, zonder afbreuk te doen aan de provinciale bibliotheektaken en aan de wetenschappelijke functie van de ZB. En voor het publieksbereik en de jongeren willen we uiteraard alle aandacht. We hebben eerder om een tussenstand gevraagd. Graag horen we hoever het nu is.

- Wat we voor cultuur hebben gedaan, moeten we ook voor sport regelen. Wij vragen in een motie om de tijdelijke middelen voor het Zeeuws Sportakkoord ook structureel te maken voor de

begroting vanaf 2028. We verzoeken het college uiterlijk in de voorjaarsnota 2026 hiervoor met een voorstel te komen.

We weten allemaal dat cultuur en sport de lol in het leven zijn: goed voor lichaam en ziel, goed voor sociale samenhang, goed voor gemeenschappen en goed voor de leefbaarheid. We willen GS dan ook van harte steunen om de middelen voor het Zeeuws Sportakkoord langdurig te kunnen inzetten zodat Zeeland een provincie wordt met welzijn en geluk voor zijn inwoners.

Het is niet voor niets dat Zeeland fors wil investeren in leefbaarheid en zorg. Van ons zou de gedeputeerde het leefbaarheidsfonds nog meer onder de aandacht van Zeeland mogen brengen. Vorig jaar hebben we gepleit om specifiek projecten te ondersteunen die zich richten op het bestrijden van eenzaamheid, zowel onder jongeren als onder de oudere doelgroep. Want door samen te bewegen dienen we meerdere doelen: bewegen is goed, het gaat obesitas tegen en er ontstaat saamhorigheid bij de sporters. Dus kan het gevoel van eenzaamheid verminderen. Graag horen we of deze wens van het CDA gaat lukken?

Verkeer en veiligheid

Bij de najaarsnota vorig jaar diende het CDA een [motie](#) in Fietspad van de Toekomst. In onze motie pleitten we voor meer en veiliger fietspaden en een onderzoek naar een fietssnelweg. Ook op 23 mei stond er in de PZC (Zeeland is het fietsparadijs van Nederland, maar een fietssnelweg aanleggen lukt maar niet | Nieuws | pzc.nl) een artikel dat fietssnelwegen in Zeeland maar niet van de grond komen. Toch denken wij dat er een grote noodzaak is om ook zo'n infrastructuur op te bouwen – zeker als we allemaal minder met de auto en meer met de fiets naar het werk moeten komen. Begin met een klein stukje en breid steeds verder uit.

Fietsveiligheid is gediend met bredere fietspaden. Dat vroegen we bij de najaarsnota afgelopen jaar. Deze week is het onderzoek naar verkeersveiligheid van fietsroutes gepubliceerd (Bouwend Nederland en de Fietzersbond:

<https://media.umbraco.io/bouwend-nederland/i0xcpv4g/verkeersveiligheid-fietsroutes-in-zeeland.pdf>). Dat wijst ook op deze noodzaak.

In de nota veiligheid op N-Wegen in Zeeland is het noodzakelijk dat we meer en structureler aandacht vragen voor fietsveiligheid op ruisingen, en voorrangssituaties . Ik heb de rotondes al eens eerder genoemd wegens de zeer vele fietsongelukken. De voorrangssituatie is vaak verschillend, rotondes zijn onoverzichtelijk en auto's zijn zich niet bewust van de snelheid van e-bikes en fatbike.

- We dienen hiertoe een **motie in om de veiligheid voor fietsers op N-wegen** meer aandacht te geven. Nog steeds willen we graag een structureel programma Doorontwikkeling Fietspad van de Toekomst om zo een toekomstbestendige hoofdfietsinfrastructuur in Zeeland te maken. Maar daar werkt u al aan, want dat zat al in de eerdere motie. We verwachten ook dat u een structurele financiële dekking daarbij heeft, en integratie met de andere beleidsagenda's, zoals mobiliteit, leefbaarheid, toerisme en klimaat.

Tot slot

Het CDA vindt veel goede nieuwe initiatieven in deze voorjaarsnota. We zullen de uitvoering nauwgezet

volgen. De financiële mogelijkheden hebben we, de voorstellen om van het ZEH dividend twee revolverende fondsen in te richten ondersteunen we (pg 26): één voor het Zeeuwse MKB voor de noodzakelijke energietransitie, en het andere om een strategische investeringsagenda met het Rijk op te stellen.

Wat betreft de jaarrekening: daar kunnen we kort over zijn. Die ziet er goed en gedegen uit, de accountant heeft vrijwel geen opmerkingen, de organisatie is op orde, control is op orde en de Staten hebben goed zicht op alle uitvoeringsplannen en wat er afgelopen jaar is gedaan.

De investeringsagenda gaat ons helpen bij de uitvoering van de visie Zeeland 2050. Daarin willen we de goede potentie van Zeeland tot uitvoering brengen. Voor Zeeland, en samen met het Rijk.

We wensen GS alle goeds toe. We kunnen voor Nederland terugkijken op 80 jaar vrede. Onze grote wens is dat de korte termijn toekomst voor de wereld ook het perspectief van een duurzame vrede in zich heeft. Laten we daar voor zover het in onze macht ligt, een steentje aan bijdragen.